

HYPNABILITA A HLOUBKA HYPNÓZY

Důležité je rozlišení *hypnability* a *hloubky hypnózy*. Starší hypnologická literatura znala jen hloubku hypnózy a rovněž současní praktici se o hypnabilitu moc nezajímají. Moderní badatel však otázku hypnability nemůže pominout. Kratochvíl (1972) vidí rozdíl v tom, že intenzitu a množství vyvolaných jevů považuje za hloubku hypnózy a schopnost ponořit se do hypnózy určité hloubky za hypnabilitu. Barber (který jak již bylo řečeno, neakceptuje pojem hypnability) se dotazoval svých pokusných osob, na základě čeho posuzovaly hloubku hypnózy. Odpovědi zařadil do tří kategorií:

1. některé osoby posuzovaly hloubku hypnózy podle stupně relaxace, nebo nakolik se cítily ospalé,
2. jiné uvedly, že posuzovaly hloubku hypnózy na základě změn v tělesných pocitech,
3. nejčastěji byla hloubka hypnózy posuzována podle toho, v jaké míře pociťovaly pokusné osoby to, co bylo sugerováno (Barber, De Moor 1972).

Všechny uváděné fenomény vysvětluje působením instrukcí experimentátora a očekáváním pokusných subjektů, takže jen potvrzuje své dřívější názory (Barber 1957), podle nichž je koncepce hypnotické hloubky nepřesná, neboť subsumuje dva vzájemně závislé procesy: a) stupeň dosažené nepozornosti vůči všem podnětům s výjimkou podnětů od hypnotizéra, b) stupeň relativního přijímání „skutečností“ tak, jak je hypnotizérem definována.

Field (1965) vybral ze 300 položek na základě testování 102 studentů 38 otázek, z nichž sestavil Dotazníkovou škálu hypnotické hloubky. Vybral však položky, které významně korelovaly se standardním měřítkem hypnability (s Harvardskou škálou), takže se lze domnívat, že nevytvořil škálu hypnotické hloubky, jak předpokládal, nýbrž dotazník, na jehož základě lze určovat hypnabilitu (ovšem méně přesně než v původních škálách).

Významné pro vymezení pozic hypnability a hloubky hypnózy jsou Tartovy výzkumy se sebezposuzovacími škálami. V termínech vědeckého zkoumání, říká Tart (1970), je „dimenze hloubky hypnózy“ hypotetický konstrukt, který pomáhá experimentátorovi při třídění a klasifikaci změn chování a prožívání subjektu. Dále je hloubka hypnózy praktickým indikátorem toho, jestli se hypnotizér má nebo nemá pokusit o určitou sugesci v určitém čase. Perry a Lawrence (1980) souhlasně dodávají, že experimentátoři hovoří v termínech hypnability, kdežto klinici užívají starší výraz hloubka hypnózy. Tart (1978/79, 1979) definuje hypnabilitu jako obecný stupeň rezpozitivity na různé sugesce podávané jako hypnotické sugesce, kdežto koncepce hloubky hypnózy se zabývá momentálním stavem subjektu na jakési dimenzi „profundity“ hypnotického stavu, nebo se přesněji řečeno zabývá celým časovým rozpětím subjektu na kontinuu hloubky. Změny v čase jsou důležité; pokusné osoby často vypoovídají, že hloubka hypnózy kolísala, rovněž tak experimentátoři pozorovali určité variace.

Perry a Lawrence (1980) podrobili 398 subjektů testování na Harvardské skupinové škále hypnability. Srovnali procento realizovaných položek s hloubkou hypnózy, kterou pokusné osoby u jednotlivých položek označily a zjistili, že vztah mezi hypnabilitou a hloubkou hypnózy je velmi těsný. Přitom srovná-